

Dokumentarni film *Druga stran vsega* avtorice Mile Turajlić prikazuje medijsko manj znano podobo Srbije. [arhiv FDF](#)

FESTIVAL DOKUMENTARNEGA FILMA

Matere in hčerke, očetje in sinovi

V sredo se je v organizaciji Cankarjevega doma začel 20. festival dokumentarnega filma. Ta v svoji že uveljavljeni programski shemi prinaša filme, ki znajo v realnosti odkriti stvari, o katerih se niti fikciji ne sanja. In ki tudi precej drugače kot igrani film nagovarjajo gledalce.

✦ Zdenko Vrdlovec

V igranem filmu pač ne manjka primerov, ko je neko nedavno družbenopolitično dogajanje prikazano prek kakšne partikularnosti, najrajši družinske, medtem ko je v dokumentarnem filmu to že veliko težje in zato tudi redkeje. In tudi *Druga stran vsega* Mile Turajlić, ki je navdušila že s svojim prvencem *Cinema komunista* (2010), nemara ne bi bil tako imeniten dokumentarec (z nagrado za najboljši film na prestižnem amsterdamskem festivalu IDFA), ki je znal družbenopolitično dogajanje uzreti iz nekega beograjskega stanovanja, ko se ne bi to dogajanje zarezalo že v stanovanje samo. In ali predvsem, če v njem ne bi živel velika Srbijanka Turajlić.

Razdeljeno stanovanje

Omenjeno zarezno je naredila povojna komunistična oblast, ko je v meščanskem stanovanju Turajličevih zaprla dvoje vrat, ga tako razdelila in »na drugo stran«, v drugo sobo, vselila »svoje« ljudi. Turajlić namreč niso veljali le za »buržuje«, Srbijankin oče je bil »povrhu« še antikomunist in socialdemokrat. Bil je tudi za Jugoslavijo, le da ne toliko za »novo« kakor za tisto »staro«, pri katere ustanovitvi je sodeloval tudi Srbijankin ded. To politično razdelitev stanovanja je, pripoveduje režiserkina mama, družina sprejela kot poraz svojega družbenega razreda, a se je tega počasi tako privadila, da kar ni mogla verjeti, da je bilo z Jugoslavijo tudi konec komunističnega režima.

Potem pa vidimo arhivski posnetek »Hafnerjevega prsta«, uperjenega proti Miloševiću, in slišimo zanimiv komentar v razširjenem družinskem krogu, ki retrospektivno ugotavlja, kako preroški je bil ta prst tudi o Miloševiću Srbiji – tudi v njej je z gibanjem Odpor prišlo do družbenopolitične razdelitve, veliko večje, globlje in širše, kot je bila tista, ki je prečila stanovanje Turajličevih. Režiserkina mama, ki je kot profesorica na elektrotehniški fakulteti podpirala že uporne beograjske študente leta 1968, je bila pomembna ak-

terka tega gibanja in je po padcu Miloševićevega režima tudi postala sekretarka na šolskem ministrstvu Đinđićeve vlade (dokler premierja niso ubili). Prek Srbijanke Turajlić se tako razodeva neka druga podoba Srbije od tiste, ki je bila po svetu (in tudi pri nas) medijsko bolj znana. Srbijanka Turajlić tudi ve, da vsaka revolucija propade, a je vseeno treba vselej znova poskusiti, kar je tudi njeno izročilo mlajši generaciji.

Med svetovno vojno in UTD

»Ptiču sem prerezal vrat, tako kot si ga ti tistemu človeku,« prihiti deček povedat svojemu očetu. Nekje v Siriji, kjer se v daljavi vidi lepo mesto, ki se ob grmenju bomb in granat spreminja v prah. Tudi režiser tega dokumentarca *O očetih in sinovih*, Talal Derki, je Sirec, ki se je iz Nemčije vrnil v domovino, da bi s kamerom spremljal borca Islamske države Abuja Osamo. Pravzaprav bolj njegov mentalni in družinski svet: prvi je popolnoma zamejen z recitiranjem korana in občudovanjem glavnih teroristov Al Kaide, drugega pa predstavljajo njegovi sinovi, vsi še otroci, ki so v tolikšni meri deležni mudžahidske vzgoje svojega očeta, da se niti igrati ne znajo več drugače kot tako, da kamenjajo dekleta (med njimi tudi svoje sestre), ki hodijo v šolo. Dokler njihova šola ne postane vojaško urjenje. Islamska država je hotela zanetiti svetovno vojno, pravi Osama, v tem srhljivem filmu pa vidimo, kaj vojna naredi iz ljudi, ko postane sveta.

V deželi, kjer mora minimalna plača ostati res nekaj minimalnega, pač ne more biti nič presenetljivega, če minister za gospodarstvo razglašča »kdor ne dela, naj ne je«. Toda ta fraza ima večji politični pomen, kot se zdi. Tako v nemškem dokumentarcu Christiana Toda *Družba zastonj kosil* slišimo, da jo je izrekel že Ronald Reagan in z njo odpravil ukrep prejšnje vlade, ki je revnejše družine želela finančno podpreti. Ukrep je omenjen v zvezi z univerzalnim temeljnim dohodkom (UTD), ki je glavna tema filma. Ta se res ponuja za debato, tako prek razprav številnih govorcev (med njimi je tudi kar nekaj konservativcev, vključno z Miltonom Friedmanom, ki zagovarjajo UTD, čeprav iz drugih razlogov kot levičarji) kot že uveljavljenih praks tega socialnega »eksperimenta« (na primer v Aljaski ali Namibiji), ki dokazujejo, da ljudje še vedno delajo, četudi prejemajo UTD. Najnovejši zagovorniki UTD pa prihajajo iz Silicijeve doline, ki svarijo, da ga bo treba sprejeti prav zato, ker zaradi avtomatizacije in robotizacije ljudem kmalu ne bo več preostalo prav veliko dela. x